Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 31. decembra (Dec. 31), 1928. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 306

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Prozorna propaganda proti tujezemcem

Poslabšali bi radi La Follettov mornarski zakon in tujezemce bi radi spravili pod policijsko kontrolo. Vse skupaj je dobro premišljena propaganda proti tujezemskim delavcem.

Chicago, Ill. — Kako navihani in premeteni so privatni biznišKi interesi, da se uvede za mišljenje delavstva strožja kontrola, dokazuje vest, ki kroži v ameriških dnevnikih in pripoveduje, da popustljivost Združenih držav dovoljuje dovažanje pobojnikov, ki ubijajo za denar in po naročilu, konec konca vesti se pa glasi, da bi se tujezemci morali zglasiti vsako leto in prijaviti oblastem, da bi se ne dogajale take reči.

Napredni delavski voditelji pravijo, da je na celi vesti toliko resnice, kakor v povesti o "steklem polžu in Jari kači."

Vest pričenja, kako italijanska Mafija importira svoje ubijalce in morilce, ki so poznani kot pobojniki. To mafijski pobojniki prihajajo v Ameriko kot mornarji z italijanskimi ladjami, se nadaljuje vest. Ko ladja pripluje v ameriški pristan, tedaj ti pobojniki dezertirajo. Po mornarskem zakonu imajo pravico ostati šestdeset dni v deželi in iskati delo na drugi ladji, ki jih spet povede iz Amerike.

Na drugem mestu pripoveduje vest, da veliko tujezemcev prihaja v deželo s ponarejenimi potnimi listi. Ti postanejo butlegarji. Na to vest vprašuje, [illegible] ki so vanjo prišli na nelegalen način? Nato pa oni, ki je ta vest na željo privatnih biznišKih interesov spravil v liste, sam odgovarja: "Število teh se ceni od enega do treh milijonov." Za tem vest stoka, da ima delavski department nastavljenih le tisoč nadzornikov. O teh jih je večina na mejah. Ako bi department imel še enkrat toliko veliko število nadzornikov, tedaj bi deželo očistil tujezemcev, ki so prišli sem na nepostaven način. Končno ta vest pove, da bi delavski tajnik to delo opravil veliko ceneje, ako bi bili tujezemci prisiljeni se registrirati.

Napredni delavski voditelji menijo, da imajo oblasti že zdaj toliko moč po sedanjih postavah, da lahko deportirajo vsakega tujezemca, ki je nelegalno prišel v deželo. Registracija tujezemskih delavcev ne bo služila toliko temu, da se spravijo iz dežele tujezemci, ki so prišli v deželo na nelegalen način, ampak da imajo privatni biznišKi interesi vedno pod kontrolo tujezemske delavce, ki so dostopni naprednim idejam in so delavni za delavsko organizacijo.

Oblastveni organi prav dobro vedo, kdo je butlegar in če jih hočejo poloviti, jih polove v enem dnevu. Zato je popolnoma iz trte izvita povest o tujezemcih, ki prihajajo v deželo, da postanejo butlegarji po poklicu. Resnica je, da je med butlegarji tudi nekaj tujezemcev, ni pa res, da vsi tujezemci, ki prihajajo v deželo bodi si na legalen ali nelegalen način postanejo tutlegarji. Ako se oblasti hočejo rešiti butlegarjev, naj jih polove in z njimi ravnajo po zakonih. Ampak do tega jim menda ni. Ako bi jim bilo res kaj do tega, bi bili že zdavnaj vsi butlegarji iztrebljeni, posebni tujezemski.

Zato noben človek z normalno pametjo ne verjame, da take vesti prihajajo v javnost z dobrim namenom in brez prikritih misli.

NAROČNIKOM.

Zaradi novoletnega praznika "Prosveta" jutri ne izide.

Zvišana mezda v vladnih ladjedelnicah

Povišanje je od enega do pet centov na uro.

Washington, D. C. — Mornariški department je dne 24. decembra naznanil, da se je mezda delavcem v vladnih ladjedelnicah povišala od enega do pet centov na uro, ali povprečno za dva centa na uro razen delavcem, ki prejemajo boljšo mezdo.

Tajnik Wilbur je odobril poročilo o letnem mezdnem uravnavanju. Nekaterim skupinam se mezda sploh ni povišala. Povišanje mezde se ne dotika pisarniških, upravnih in fiskalnih znanstvenih, profesijonalnih, tehničnih in nadzornih uslužbencev. Ti uslužbenci avanzirajo po redu za civilne uslužbence.

Pred odborom so argumentirali zastopniki kovinskih delavcev za povišanje mezde.

Mooney bo še sedel v ječi

Governerju Youngu se ne mudi s preiskavo glede Mooneyjevega slučaja.

Sacramento, Cal.—Tom Mooney, katerega se splošno smatra nekrivim v zvezi z eksplozijo, katerega zločina je bil obtožen in poslan v ječo, je še vedno v zaporih San Quentina, ker governer Young še ni pričel s preiskavo Mooneyjevega slučaja. Mooney je že trinajsto leto v ječi.

V pismu, ki ga je governer naslovil Fremont Olderju, časnikarju, ki že leta zagovarja Mooneyja, da mu izposluje prostost, pravi, da ne bo podvzel nobene akcije, dokler ne bo končano prihodnje zasedanje državne legislature. Young je obljubil, da se bo poglobil v detajle Mooneyjevega slučaja v prihodnjih počitnicah, ko bo imel dovolj časa, da uvede natančno preiskavo. Izjavil je tudi, da še ni prepričan o Mooneyjevi nedolžnosti in da pisma in peticije v tem oziru ne bodo imele nobenega uspeha, dokler ni pripravljen vzeti vso stvar v svoje roke.

Sodnik Griffin, ki je obsodil Mooneyja na smrt l. 1918 in je pozneje izjavil, da je bil Mooney omrežen, je tudi naslovil na governerja pismo, v katerem apelira, da se Mooneyja izpusti iz ječe. Mooney sam ne mara prositi za pomilostitev, ker bi s tem priznal, da je bil kriv zločina, katerega je bil obtožen, in zahteva, da se ga izpusti iz zapora brezpogojno in se tako poravna krivica, ki mu je bila storjena.

Mandžurija se je podala.

Mukden, Mandžurija, 29. dec. — General Čang Hhuseh-ling, governer treh mandžurskih provinc, je danes formalno naznanil, da njegova uprava sprejme brez pridržkov vrhovno oblast nacionalistične vlade v Nankingu. Čang je nato dal razobesiti kuomintangsko zastavo na vladni palači v Mukdenu. — Čang Hhsueh-ling je sin znanega pekingskega diktatorja in reakcijonarja Čangtsolina, ki je bil bil zadnje poletje ubit, ko je bežal iz Pekinga v Mandžurijo.

Mussolini izganja Nemce.

Dunaj, 29. dec. — Listi poročajo, da je Mussolini odredil prisilno razlastovanje 2750 akrov zemlje v južni Tirolski. Stari nemški lastniki zemlje se morajo izseliti in njihova zemlja se pokloni fašistom, bivšim italijanskim vojakom, s katerimi hoče Mussolini naseliti anektirano ozemlje.

Poincarejeva vlada spet na robu padca

Trije problemi majejo francosko vlado.

Pariz, 29. dec. — Poincarejev kabinet se spet maje in najbrž telebne prve dni novega leta. Kriza ni le ena, pač pa so tri.

Prvič je zbornica sprejela določbo, s katero so si poslanci zvišali plače od 45,000 na 60,000 frankov ($1800 do $2400) letno. Poincare nasprotuje temu in grozi, da poda ostavko, če poslanci ne ostanejo pri stari plači.

Drugič so nekateri ministri zapleteni v finančne škandale raznih privatnih družb. Bivši minister Lucien Klotz, ki je podpisal versajsko mirovno pogodbo, je bil aretiran na obtožbo velikih sleparij.

Tretjič je parlament proti Poincarejevemu kompromisu s katoliško cerkvijo, kateri je dovolil povratek devetih samostanskih redov v Francijo, iz katere so bili izgnani leta 1901, ko je bila država ločena od cerkve. To bo še najprej pokopalo Poincareja, kajti vse levičarske stranke so proti povratku menihov in nun v Francijo.

Habsburžan toži za milijardo odškodnine

Pozval je Italijo, Jugoslavijo, Čehoslovakijo in Rumunijo pred mednarodno sodišče.

Haag, Holandija, 29. dec. — Nadvojvoda Albreht na Ogrskem, ki se poteguje za ogrski tron, je vložil pri mednarodnem sodišču v Haagu tožbo za milijardo dolarjev odškodnine od Italije, Jugoslavije, Čehoslovakije in Rumunije radi zaplenjenih posestev in umetnin ob koncu svetovne vojne, ko so omenjene dežele razkosale Avstro-Ogrsko.

Tožba se glasi, da tožitelj zahteva odškodnino v imenu svojega očeta, nadvojvode Friderika, ki je bil poveljnik avstro-ogrske armade in najbogatejši član habsburške dinastije. Odškodnino zahteva za izgubljene palače, gradove, vile, gozdove in polja, starine, slike, pohištvo in dragulje iz zlata in žlahtnih kamnov.

PRODUKTIVNOST DELAVCEV SE JE VEČ KOT PODVOJILA.

To se je zgodilo od predvojne dobe pa do leta 1926.

Washington, D. C. — Povprečna produktivnost pri produkciji sirovega litega železa se je več kot podvojila od predvojnega leta 1912-1914 pa do leta 1926. Tako poroča zvezni biroj za delavsko štatistiko.

Fanatični zakon v Michiganu.

Lansing, Mich. — Da je famozni michiganski zakon, ki določa dosmrtno ječo za štiri prestopke, naperjen v glavnem proti kršiteljem prohibicije, je pokazal najnovejši slučaj. Pred sodiščem je bil neki Joseph Howell, tat iz navade, ki je izvršil že četrto tatvino. V četrtem slučaju je ukradel avto. Obsojen je bil samo na šest mesecev zapora. To je velik kontrast napram trem slučajem, ko so bili obtoženci obsojeni v dosmrtno ječo radi štirih kršenj prohibicije. Med temi je tudi ženska, ki je mati desetih otrok.

Ortodoksni židje proti novemu koledarju.

New York City. — Vodilni židovski rabinci (duhovni) protestirajo proti načrtu novega koledarja s trinajstimi meseci v letu, češ, da bi tako leto prineslo največjo konfuzijo vsem verskim organizacijam. Rabinci pravijo, da pravoverni židje ne bodo sprejeli novega koledarja, čeprav je sprejet postavno.

CARSKA RUSIJA BARANTALA Z JUGOSLOVANI

Državni department razgalja žalostne vojne tajnosti. — Pri kupčiji sta pomagali tudi Francija in Anglija.

Washington, D. C. — Senzačna in žalostna je povest o intrigah svetovne vojne, ki pripovedujejo, kako so se velike militaristične države pulile za podporo Italije, Bulgarije in Rumunske leta 1915. To povest pripovedujejo uradne brzojavke in korespondence, ki jih je državni department ravnokar objavil pod naslovom "Listi nanašajoči se na zunanje stike Združenih držav; dopolnilo leta 1915, svetovna vojna." Ti dogodki se nanašajo na kupčijo aliirancev z Italijo in Rumunsko in kupčije centralnih sil z Bulgarijo. Oficijelno objavljanje teh dokumentov potrdi, da je to resnica, kar je "Prosveta" v vojnem času le sumila, da se je zgodilo. Obenem ta odkritja dokazujejo, da se razume Wilsonova biznišKa aktivnost v onem času. Potop parnika Lusitania in ustavljanje ameriške prekmorske trgovine po britskem brodovolju sta povzročili celo vrsto protestov iz Washingtona, ki se niso imeli nič opraviti s pravicami malih narodov in s pravico samodoločbe.

Poslanik Walter Page je brzojavno sporočil tajniku Bryanu zaupno dne 8. maja, da mu je politični urednik angleškega dnevnika "London Times" povedal, da so Anglija, Francija in Rusija napravile kupčijo s Italijo dne 30. aprila, da odstopijo Italiji velik del Avstrije, v katerem živi veliko Slovanov, ako Italija vstopi v vojno v enem mesecu. To se je zgodilo, ne da bi se vprašala Srbija za svet in njene želje. Italija bo kmalu v vojni, ako se bo držala sporazuma, nji pa sledi Rumunska. Slišal sem neoficijelno potrdilo tega sporazuma tukaj."

Kljub tem jasnemu odkritju, da so bili Slovenci in Hrvatje v Primorju in Dalmaciji direktno prodani Italiji za ceno, ako pojde v vojno, se danes Francija časti po božje v Jugoslaviji in sliši se veliko stokavcev, ki plakajo po odpravi carske Rusije, ki je bila vsak čas pri volji izročiti del svojih bratov — Slovanov pod jarem tujega režima.

Diplomatični zastopnik Charles Vopička je dne 19. oktobra 1915 sporočil tajniku Lansingu iz Bukarešta, da rumunski kralj skuša preprečiti vstop Rumunske v vojno na strani aliirancev proti Bulgariji. Temu je dodal, da je napravljen načrt, da se Nemčija proda živež iz Rumunske za visoko ceno skozi ekonomsko družbo, ki se je tu ustanovila pred nekaj dnevi — seveda z namenom, da bodo člani te družbe, ki so večalimanj rumunski zemljiščni posestniki, naklonjeni Nemčiji.

Dne 27. oktobra je Vopička poročal o detaljiranem načrtu, ki ga je on napravil, da zvabi Bulgarijo v tako kupčijo glede Macedonije. Toda Nemčija in Avstrija sta napravili višjo ponudbo glede Macedonije.

Poslanik Marye v Petrogradu je poročal v pismu z dne 31. avgusta 1915, da so pronemški vplivi, s katerimi so bili prepojeni velebiznismani in višje plemstvo, potisnjeni na stran. Korupcija je oplenila armade, municije in druge opreme. To je bilo jasno. Toda ameriški poslanik je bil prepričan, da Rusija ne bo napravila nikdar separatnega miru.. "Prostaki v armadi so skoraj do zadnjega moža in ljudstvo v splošnem podporniki vojne. Ti priznajo, da nemški uspeh pomeni podjarmljenje Slovanov po Tevtonih. In vedeli so kako težko in brutalno počiva nemška pest na podjarmljenih ljudstvih. Oni niso slepi za usodo Slovanov, Poljakov v Pruski Poljski."

Marye je seveda pozabil povedati, kako težko počiva roka carjev na bratih Slovanih, Poljakih in Ruski Poljski. Zmotil se je tudi glede mišljenja ruskega ljudstva. Kajti dve leti kasneje je sledila ruska revolucija.

Koroščeva vlada v Belgradu padla

Konec koalicije srbskih in slovenskih reakcijonarjev.

Belgrad, 30. dec. — Danes je bilo uradno naznanjeno, da je dr. Anton Korošec z vsemi svojimi ministri vred podal ostavko. Kralj Aleksander, ki je nekoliko bolan na gripi, še ni sprejel ostavke in kriza bo najbrž čakala nekaj dni.

(Dr. Korošec, vodja slovenske klerikalne stranke, je vodil vlado od zadnjega julija v svrho, da reši krizo, ki je nastala vsled umora Stepana Radiča, njegovega nečaka Pavla Radiča in Basarička v narodni skupščini. Trojni umor je izzval veliko napetost v Zagrebu, kjer so poslanci Radičeve kmetske stranke in demokratje sklenili, da se ne vrnejo več v belgradsko skupščino. Hrvatje so bojkotirali belgradsko vlado in bojkot traja še danes. Dr. Korošec ni mogel rešiti spora med Zagrebom in Belgradom in zato je padel. Prihodnja vlada bo vsekakor morala razpisati volitve za novo skupščino in izreči se bo morala za revizijo ustave, drugače ne bo kriza nikdar rešena.)

"MORALNI UMOR."

Soprog odgovoren za samomor svoje žene.

Canton, O. — Wilbur O. Heldman iz Loraina je bil tukaj obtožen "moralnega umora" svoje žene Margarete. Obtožnica se glasi, da je Heldman toliko časa terorizira svojo ženo, da je bila prisiljena izvršiti samomor.

Pet bogataških študentov ubitih.

Kenosha, Wis. — V soboto ponoči je vlak Northwestern železnice zmečkal dva avta na križišču v Kenoshi in štiri osebe so bile na mestu ubite, peta je umrla v nedeljo in šesta umre vsak čas. Avta sta bila polna dijakov in dijakinj, ki so sinovi in hčere avtomobilskih magnatov in drugih industrijskih velikašev v Kenoshi. Imeli so zabavo do polnoči, nakar so šli na vožnjo pa niso videli vlaka, ki je pridrvel čez cesto.

Bivši italijanski minister utihotapljal emigrante v Ameriko.

Rim, 29. dec. — Giacomo Cortez, bivši minister v italijanski vladi pred Mussolinijem in profesor grščine in latinščine na univerzi v Paduvi, je bil včeraj aretiran v južni Italiji. Ko se je dognalo, da je vodja gange, ki ponareja in prodaja ameriške potne liste italijanskim izseljencem v Kalabriji.

Razorožitvena konferenca.

Washington, D. C. — Prihodnja, tretja seja pripravljalne razorožitvene komisije Lige narodov se otvori 15. aprila 1929 v Ženevi. Ameriška vlada je pristala, da se še nadalje udeležuje teh sej in pošlje tja iste tri delegate, ki so bili na prvih dveh sejah.

Roparji odnesli $10,000.

Chicago. — V stanovanje Samuel Bilskyja so v petek večer vlomili trije banditi, kjer so zvezali Bilskyja, njegovo ženo in dve služabnici ter pobrali dragulje, obleke in druge dragocenosti v vrednosti deset tisoč dolarjev.

VELEBIZNIS DOBRO ZASTOPAN V ZBORNICI

Delavno ljudstvo je povsod slepo in voli svoje sovražnike svojim zastopnikom.

London, Anglija. — Britski velebiznis je prav dobro zastopan v nižji zbornici. Ljudski zastopniki so 765 krat ravnatelji v 693 kompanijah. Tako poroča Mednarodna federacija strokovnih društev. Razume se, da je marsikateri poslanec večkratni ravnatelj in v raznih družbah, ker število zborničnih poslancev je 700 in več kot sto jih je zastopnikov delavskega razreda.

Britske rudniške kompanije, katerih je 40, imajo 42 ravnateljev v zbornici. Zavarovalne družbe imajo 59 zagovornikov njih interesov v parlamentu. Pet in trideset izdajateljev listov in knjig ima 35 zastopnikov. Tekstilnih kompanij je 38, a v parlamentu imajo tri in trideset ravnateljev. Tri in trideset hranilnic ima v parlamentu 37 ravnateljev. Tri in trideset elektrarnih družb 37 ravnateljev. Štiri in trideset inženirskih in kolarskih kompanij ima 38 zastopnikov, 23 plovbenih družb pa 23 zastopnikov v parlamentu.

Enajst članov parlamenta — dva torija in dva liberalca — so skupaj 189 krat ravnatelji, v 43 ravnateljstvih pa predsedniki. Vrh tega sede v nižji zbornici poslanci, ki lastujejo po izredno veliko število delnic.

Britska delavska stranka je pretresla ta položaj in priporoča delavcem naj volijo pri prihodnjih volitvah, ki bodo spomladi, zastopnike iz svoje srede v parlament, mesto zastopnikov kapitalističnih interesov.

Bolivija zanika nove pustolovščine

Pravi, da ni bilo napada na utrdbo, ki je že v njenih rokah.

La Paz, Bolivija, 29. dec. — Bolivijska vlada izjavlja, da je paragvajsko poročilo, objavljeno v Washingtonu, o ponovnem napadu bolivijskih čet na trdnjavo Vanguardia neresnično. Omenjena trdnjava je bila okupirana po Bolivijcih 6. decembra in od tedaj je vedno v bolivijskih rokah. Od dneva, ko je bolivijska vlada sprejela posredovalno ponudbo panameriške konference, se niso bolivijske čete premaknile nikamor s svojega mesta.

BRAT ŽENE HARRY K. THAWA SE OBESIL.

Njegova sestra Evelyn Nesbit je omedlela.

New York, N. Y. — Howard W. Nesbit, brat žene Harry K. Thawa, se je obesil na svojem domu. Njegova sestra Evelyn je hitro hitela na njegov dom, ko je zvedela vest o tragediji. Ko je zagledala svojega mrtvega brata je omedlela in postala histerična. Svojega brata že ni videla več let.

Sovjeti in Nemci so se pomirili.

Berlin, 29. dec. — Nemčija in Sovjetska unija sta sprejeli nove klavzule v njuni trgovski pogodbi, na temelju katerih je rešen spor radi trgovske špijonaže med obema deželama. Trgovski stiki so zdaj veliko boljši kot so bili prej.

Nadaljnih 27 vstašev ubitih v Mehiki.

Mexico City, 29. dec. — Četa klerikalnih vstašev je v četrtek vrgla vlak iz tira pri Aguas Calientesu. Tri osebe so bile ubite. Vojaška straža, ki je bila v vlaku, je napadla vstaše in v boju je bilo 27 ubitih.

Z zborovanja ameriških znanstvenikov

Einsteinova teorija spet potrjena. Druge zanimivosti.

New York City. — Na petkovih sestankih Ameriške asociacije za povzdigo znanosti je poročal dr. Walter S. Adams, direktor astronomskega observatorija Mt. Wilson v Kaliforniji, o novih možnostih globokega prodrtja v misterije vsemirja, ko dobi njegov observatorij nov teleskop, ki bo imel 200 palcev veliko lečo, torej bo še enkrat večji kot je sedanji, ki je največji teleskop na svetu.

Dr. Harlow Shapley, direktor opazovalnice na Harvardu, je dejal v svojem poročilu, da je Einsteinova teorija glede omejenosti in zakrivljenosti vsemirskega prostora z vsakim dnevom bolj verjetnejša. Ameriški astronomi so vedno bolj prepričani o "zaprtosti" našega vsemirja. To se pravi, da ima naš vsemir nekje mejo, kjer se svetloba zavije in potuje v krogu nazaj odkoder je prišla, dočim "z one strani meje" ne pride v naš vsemir nobena svetloba.

Dr. Adams je rekel, da novi dvestopalčni teleskop odkrije človeškemu očesu daljave, ki so 400 milijonov svetlobnih let od nas (svetlobno leto je daljava, ki jo naredi svetloba v enem letu, svetloba pa leti 186,000 milj v sekundi).

Arthur I. Gates s kolumbijske univerze je poročal, da človek se more največ naučiti od 20. do 30. leta svoje starosti. Prejšnja trditev, da so leta 10 do 20 najboljša za učenje, je napačna. Desetletje 30—40 je enako onemu 10—20 v sprejemanju naukov, dočim je 40—80 le malo težje.

Profesor Charles Schubert je dejal, da sta Panama in Kostarika zrastli iz dna Karibejskega morja. Pred sto milijon leti še ni bilo Mehiškega zaliva.

"Koliko je do danes znano entomologom, nimajo paraziti nikjer meje. Bolha na hrbtu psa ima na svojem hrbtu manjšo bolho in ta ima spet svojo in ta spet svojo in tako dalje brez konca — koliker je do danes znano," je poročal dr. G. H. Griswold s Cornella. Tudi rastlinske uši imajo svoje parasite in te spet svoje. Princip življenja je, da drug drugega žremo!

ŽENA JAVNEGA TOŽITELJA OBTOŽENA TATVINE.

Bila je aretirana zaradi poneverbe na banki.

Murphysboro, Ill. — Mrs. Rose Lewis, soproga državnega pravdnika Fletcher Lewisa v okraju Jackson in pomožni blagajnik Murphysboro Savings in Trust kompanije, in Frank W. Baumler so bili aretirani na obtožbo, da so si prilastili bančni denar.

Družina petih oseb zgorela.

Gastonia, N. C., 29. dec. — J. W. Vandenberg, njegova žena, dve hčeri in dvanajstletni sin so včeraj zgoreli v ognju, ki je uničil njih stanovanje.

Policija je aretirala Vadenbergovega 17letnega sina, katerega je našla sedečega ob cesti nedaleč od svojega doma. Fant je imel pri sebi puško in kovčeg z obleko. Pri zaslišanju je fant izpovedal, da je skušal vzbuditi očeta, ko je zapazil ogenj, pa ga ni mogel, nakar je pobral svojo obleko in druge stvari ter odšel. — Policija ni verjela fantovi izpovedi in je mnenja, da je fant najprej umoril svoje starše in sestri in da zakrije zločin, je zažgal poslopje.

Ženska zgorela.

Omaha, Neb. — Ruth Bowen je v petek zgorela v kuhinji svojega doma, ko je nastala eksplozija gasolina in se ji je pri tem vnela obleka.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TUDI NA JUGU BO VPOŠTEVAN ŠE ZAKON ZA ZAŠČITO OTROK.

Razlike med zamorci in belopoltniki v južnih državah so tako velike, da jih tujec iz severnih držav takoj opazi, ko pride v takozvane nekdanje suženjske države. Razlike ne postoje le v restavracijah, železniških in tramvajskih vozovih, vidimo jih povsod in čelo v zakonih za zaščito otrok in vzgojo mladine. Ko človek pride v industrijsko mesto Birmingham, Ala., opazi takoj, da je na ulicah prav malo belopoltnih otrok, a veliko je zamorskih. Vidimo jih kot raznašalce naročil. Nekje drugje vidimo, kako starejši zamorski deček vleče težak voziček, mlajši, ki bi moral hoditi še v šolo, pa pomaga. Razna bolj lahka dela, ki se opravljajo na prostem, vrše zamorski dečki in tujcu, ki to opazuje, se nehote vriva vprašanje: "Ali so protestantovski duhovni na jugu še vedno pričkajo med seboj, če ima zamorec dušo ali jo nima, kot je bilo to včasi v navadi pred odpravo zamorske sužnosti celo na južnih učiliščih?"

Vtis, ki ga dobi tujec iz severnih držav na svojem obisku na jugu, je ta, da se na jugu zamorec še vedno ne smatra za človeka. Ako bi se na jugu zamorec smatral za enakopravnega človeka, tedaj bi bili vsaj vzgoja in zaščita za mladino enaki.

Zakoni za zaščito otrok varujejo le belopoltno mladino, ne ščitijo pa zamorske. Šol za zamorske otroke v južnih državah ni, ali so pa tako redke, da se prav lahko seštejejo. In tako mora zamorska mladina opravljati razna dela, mesto da pohaja v šolo.

Toda na jugu se je pojavila industrija. Mlada je še. V nekaterih mestih ni več v otroški dobi, ampak je že to dobo zapustila in postala tekmovalka industriji v severnih državah. Dokler je razvoj industrije začeten, se nanaša le na tekstilno industrijo in nji sorodne industrije, tedaj lahko tovarnarji obratujejo svoje industrije še z neukimi delavci, ko se pa prično razvijati različne industrije, tedaj industrijalci potrebujejo inteligentne delavce, ako hočejo razviti industrijo v splošnem in tekmovati industrijalcem v severnih državah. Industrijalci bodo torej prisiljeni zagovarjati šole tudi za zamorske otroke in zgodilo se bo na jugu, kar bi se moralo že zdavnej izvršiti: graditi bodo pričeli javne ljudske, strokovne in srednje šole za zamorske otroke. Z razvojem industrije bodeta pa tudi med zamorci pričeli kliti želja in zahteva po izobrazbi in končno bo postala tako velika, da se ji občina in država na jugu ne bodeta mogli več vpirati.

Kadar bodo šole zgrajene, se ne bo mogla več delati razlika v socialni zakonodaji, tedaj bodo belopolti nazadnjaki morali vgrizniti v kislo jabolko in priznati, da ima zamorec iste pravice kot belopoltnik.

Razlikovanje med zamorci in belopoltniki v južnih državah je tako veliko, da ni le žaljivo, krivično in obsojanja vredno, ampak je tudi smešno in bedasto.

V Birminghamu je zamorcem prepovedano hoditi v živalski vrt in si ogledati živali v njem. Zamorci slišijo govoriti ali pa čitajo o močnem in silnem levu, ki prihaja iz Afrike—dežele zamorcev, toda ogledati si ga ne smejo v mestnem živalskem vrtu. Tako je s slonom, žirafo, cebro in drugimi živalmi iz Afrike. Ali ni tako razlikovanje bedasto?

Kadar pa zamorec pride v trgovino in ima denar, takrat mu postreže belopoltni kramar, ker denar in dobiček od zamorca ne dišita. Ali ni to smešno?

Da, ali ni smešno, ako se belopoltni kramar pred zamorcem zvija in hvali blago, da ga spravi z dobičkom v denar, ko pa zamorec in belopoltni kramar zapustita trgovino in stopita na vlak, mora zamorec v voz za zamorce, belopoltni kramar pa v voz za belopoltnike.

Enakopravnost zamorcev na jugu sega le tako daleč, da ga sme belopoltni kramar ravnotako osmukati kot belopoltnika. Ampak zora puca, če bit dana.

Ali je katoličan lahko socialist?

Veliko svetovno mesto Dunaj je do tri četrtine svojega dvamilijonskega prebivalstva v socialističnem taboru. To pa ni najvažnejše, marveč je najvažnejše to, da se ta večina od do dne veča in da se vse žitje in bitje od dne do dne bolj in bolj orijentira ter urejuje na socialistično podlago, dasi razmere v današnjem družabnem redu še ne dovoljujejo popolne preureditve. Socializem se počasi toda sigurno uveljavlja in vse, kar se mu stavlja na pot, mora prej ali slej kapitulirati. Socializem ima naravno v kapitalizmu največjega nasprotnika. Toda kapitalizma ne bi bilo težko premagati, če ne bi imel mogočnega orožja, s katerim se brani in to orožje je — cerkev. Predvsem katoliška cerkev. Zato je socialna demokracija prisiljena braniti se napram cerkvi ter verske predsodke proti socializmu izpodbijati. Najbolj se ta boj med socializmom in klerikalizmom— ne cerkvijo— ki je stopil na mesto kapitalizma na plan, vidi na Dunaju. Tukaj stojita dva sovražna tabora in sicer: socialnodemokratična (socialistična) stranka in takozvani krščanski socialci nasproti, medtem ko stoji pravi nasprotnik socializma skrit za hrbtom cerkvene stranke. Toda socializem, če tudi pod najtežjimi pogoji, vendar napreduje.

Kakor nas zgodovina uči, je bila cerkev vedno na strani močnejšega, zato je ona še dandanes na strani kapitala, kakor je bila pred sto leti na strani plemstva. Cerkvena gospoda pa že opaža, da bo kapitalizem podlegel in da bo šlo ljudstvo preko njega, kljub vsem verskim silam cerkve.

In na Dunaju se je že mnogo ljudi pridružilo socialni demokraciji, ne da bi se odreklo veri — kar seveda ni potrebno. — Ti ljudje so se začeli v okvirju socializma grupirati in danes že postaja udruženje religijoznih socialistov. Tem vernim socialistom pa se je pridružilo znatno število duhovnikov, ki se z metodami prelata Seipla ne strinjajo. Strinjajo se pa s socialističnim programom, ki ni nikjer v nasprotju s pravim krščanstvom. Kot smo že poročali, se je pred kratkim vršil prvič večji shod udruženja religijoznih socialistov, na katerem se je temeljito razpravljalo vprašanje: ali je lahko katoličan socialdemokrat? Na omenjenem shodu sta nastopila dva govornika in sicer profesor teologije dr. Pflieger je naprej branil socialistični program pred napadi od strani sovražnikov socializma, potem pa tudi grajal ono, kar se njemu ne dopade v programu socialne demokracije. Dr. Pflieglerjeva izvajanja so silno zanimiva zlasti zato, ker on ni samo katoliški duhovnik, iz katerega ust nismo vajeni takih besed, marveč, ker je on kot profesor teologije strokovnjak na cerkvenem polju. Rekel je med drugim: "Ako se trdi, da hoče socializem odpraviti privatno lastnino, ki je lastnina dela, tedaj to ne drži. Tudi boj socialne demokracije zoper osvojitev nadvrednosti (Mehrwert) po podjetnikih, ni nič, kar se n. pr. z naziranjem papeža Leva XIII. ne bi strinjalo. Ker družba, ki varuje red roparstva, ni pravzaprav nič drugega kot programatična družba tatov (Diebsgesellschaft).

Zatorej se mora razlikovati med svojino dela in svojino ropa (Raubeigentum). In ako socialna demokracija kaže sedaj praktičnejšo in cenejšo pot glede gradbe stanovanj, kot je ona zasebništva, tedaj ni razumljivo, zakaj se naj ne bi po tej poti šlo. Razredni boj se ne more s krilatico razredne solidarnosti odpraviti, marveč razredni boj je osvobodilni boj zasužnjenega človeštva. Toda cerkev sploh ni proti osvobodilnemu boju proletarijata. — Nov družabni red, ki stoji pred nami kot naloga, se ne more od organiziranega proletarijata ločiti, ker bo on na izgradbi istega znatno sodeloval. Zato ima organiziran proletarijat velikanski pomen.

Za tem je dr. Pflieglier razmotrival vzroke, zakaj kljub vsemu temu katoliška cerkev nasprotuje socialističnemu pokretu. On je mnenja, da se proletarski pokret zlorablja za cilje, ki niso cilji brezpravnih mas. (Samo pri tem stavku so navzoči krščanski socialci aplavdirali). Zato mora on kot veren katoličan vprašanje, ali je lahko katoličan socialist, zanikati. Materializem je izhodna točka k ateizmu. Ne sme se tajiti, da učinek socialne demokracije tam, kjer je ona zmagovita, deluje na katoliško cerkev in vero uničujoče, kakor kaže Mehika in Rusija. (Toda dr. Pflieglerje bil toliko pravičen, da je priznal, da je v Mehiki cerkev morda sama kriva). Tudi je nepravično, nadaljuje govornik, da se zahteva razlastitev cerkve. Iz množice je padel medklic: Ena duša je več vredna kot kongrua. Nato dr. Pflieglerje: Da, res je. Ta trditev je moja. Dr. Pflieglerje je končal z izjavo, da če tudi ne more katoličan biti socialdemokrat, da pa je vendar treba delati na to, da se odstranijo vse ovire za zbližanje.

Nato je govoril sodr. dr. Elenbogen, ki je mojstrsko razpršil predsodke cerkve napram socializmu. Navajal je vzroke, zakaj odpadajo ljudje od vere, dasi je ista v vsakem človeku globoko vkoreninjena.

Ako so duhovniki, ki umor odobravajo, ki ljudem, ki zmotno ravnajo, milost odrekajo, da, ako so celo duhovniki, ki socialno krivičnost branijo, tedaj ni čudno, ako se ljudje od cerkve obračajo.

Na Elenbognova izvajanja je še odgovarjal dr. Pflieglerje, na kar se je shod prekinil in se je prihodnjega dne nadaljeval. Kljub vsem pomislekom so Pflieglerjeva priznanja velikanskega pomena.—(Po "Delavski politiki.")

IZ PRIMORJA

Podlost italijanskega frančiškanskega patra.

(Izvirno.)

Gorica, 14. dec.

Saj si lahko mislite, kako je z narodnimi manjšinami, ko vršijo tujci narodno in socialno nasilje nad njimi. Teror, vohuni, da ne veš, kje povsod prežijo nate in pregrizejo vsako izrečeno besedo, zatiranje domače govorice v govorjenju in pisanju, prepoved časopisov in — konfinacije na jug, na otoke... Še huje je to, ker smo mi v deželi fašizma, ki podlo izkorišča vse kar more, da tepta "tujce", Slovence na slovenski grudi. Te dni pa se je dogodil slučaj, ki mu je žrtev **katoliški kulturni delavec dr. Kralj, ki je konfiniran za pet let.** Po kaki zaslugi in čigavi? **Po zaslugi italijanskega frančiškanskega patra iz samostana Kostanjevice.** Dva člane **enotne** svete katoliške cerkve, namestnice božje na zemlji, katerih prvi je **bil marljiv kulturen** delavec, a drugi **podel sluga fašizma.**

Stvar se je dogodila tako-le:

Že pred meseci je imel dr. Janko Kralj na grobu župnika Alberta Lebana v Kojskem slovenski nagroben govor z dovoljenjem in v prisotnosti zastopnika orožniške krajevne oblasti. Govor je bil popolnoma nepolitičen, posvečen edinole umrlemu župniku v spomin. To so potrdili tudi vsi prisotni Italijani. Vodja fašistov v Brdih, dr. Ottone pa se je čutil prizadetega samo zato, ker se je v njegovem območju govorilo slovenski in je zato naščuval svoje fašiste proti dr. Kralju. Prefektura je celo zadevo preiskala in ni podvzela nikakih korakov, ker se je tekom preiskave prepričala, da ni storil Kralj ničesar pregrešnega.

Dr. Kralj pa je ravnatelj Katoliškega tiskovnega društva v Gorici, ki se je tisti čas ravno pogajal s fašistovskim komisarjem Zadružne zveze radi nekega dolga, ki ga je bilo dolžno Kat. tisk. društvo zvezi. To priliko je hotela izrabiti Zveza, da se polasti Društva ali pa da vsaj dobi vpliv nanj. Goriškim fašijem pa se je zdelo, da jim je napoti dr. Kralj, ravnatelj K. T. društva. Skovali so načrt in pridobili zanj tudi nekega **patra iz frančiškanskega samostana v Kostanjevici,** ki je ob priliki nekega izleta combattentov (fašističnih bojevnikov) na **Sv. Goro ves pijan** držal govor, v katerem je trdil, da v Gorici ne bo miru, dokler je tam dr. Kralj, in je pozival combattente, **naj dr. Kralja ubijejo.** Ta gorostasna trditev je bila celo combattentom prevelika in so izpraševali kostanjeviškega gvardijana, ali so trditve res resnične, ali ima dokaze za to. Dejal jim je gvardijan, da je vse res, nakar so šli combattenti iskat dr. Kralja, a ga niso našli. Šli so ob 10 zvečer nadlegovat škofa. Stvar je potem utihnila, gvardijan pa je dobil nalog, naj prekliče svoje obdolžitve, za katere nima dokazov, kar pa je hotel storiti šele na ukaz generala frančiškanskega reda iz Rima. Saj je smatrati tako podlo dejanje nevrednо duhovnika, zlasti pa še redovnika frančiškanskega reda. Tozadevni pismeni preklic bi moral iziti v časopisih, kar pa ni prijalo prefektu goriškemu, ki je to zadevo potlačil, češ, saj je že zastarela. A pogajanja Kat. Tisk društva so se začela znova, fašistom je bil dr. Kralj spet na poti, sporočili so to v Rim velikemu fašistovskemu svetu, oziroma generalnemu tajniku, ki je prišel na rešilno misel: konfinirajmo dr. Kralja za dobo pet let na kak južni otok, morebiti Sardinijo, in rešeni smo ga.

Rečeno — storjeno: 11. t. m. je konfinacijska komisija dostavila dr. Janku Kralju odlok, po katerem se za dobo petih let konfinira.

Ta konfinacija je brez dvoma velika krivica, storjena nad dr. Kraljem, zakaj dr. Kralju se ni dokazala nobena krivda, niti je sodišče prepričano o kakršnikoli krivdi, pač pa se nasprotno splošno smatra to dejanje za akt brez vsakih dokazov, ki je izvršen izključno pod pritiskom fašistične "pravice", ki meri svet po svojem vatlu.

Prvi pa, ki je hotel poteptati dr. Kralja, ravnatelja Katoliškega tiskovnega društva, ki mu je bila edina skrb izdajanje v krščanskem duhu pisanih knjig, je bil **pater, redovnik, duhovnik** iste cerkve, ki ji je dr. Kralj služil s svojim delom. To dejstvo da Slovencem misliti in vsi se zgražajo nad početjem italijanskih patrov, ki so popolnoma udinjani fašizmu in ki pomagajo uničevati slovenske katoliške kulturne delavce.

Celo današnji ljubljanski "Slovenec" imenuje to postopanje svojih cerkvenih bratov, italijanskih patrov **za podlost.** Sicer hoče to malo zabrisati z dostavkom, da tako početje obsojajo vsi celo italijanski duhovniki. Temu pa primorski Slovenci bolj malo verujemo, ker ni to niti prvi niti je žal zadnji slučaj, da se cerkev istoveti v Italiji s fašizmom, pa naj že papež še tako zatrjuje, da "naravnost očetovsko ljubi Slovence v Primorju". **Ne verjamemo v besede, dejanja nam govore dovolj jasno,** tako da se maje stavek svetega pisma: "Ti si Peter, to je: skala — in na to skalo bom sezidal cerkev in peklenska vrata jo ne bodo premagala..."

Fašizem s terorjem in zvestim sodelovanjem cerkve tepta nas, primorske Slovence. Teror s strani režima fašizma, teror s strani cerkve, vohunstvo s strani fašistov, vohunstvo s strani patrov in duhovnikov... vse bije po nas.

Kako Italijani pačijo naš jezik. Bržkone ga namenoma, saj bi drugače ne bilo mogoče, da na sv. Gori prodajajo razglednice s sledečim napisom: "Gorica — Mati Bosia ot Sveta Gora — Devica ot Sveta Gora je primla suoi Prostor Sa dovolilo suoi Vasi." — To naj pomeni, da je Mati Božja od vseh krajev radostno pozdravljena zavzela svoj prestol na Sv. Gori... Brez komentarja.

"Kar sem nekoč doživel veselega, kar žalega, vse mi je bilo pesem; prijazen pozdrav, ljubezniv pogled, vse mi je bila pesem; in tudi bolečina, tudi ta mi je bila pesem, in ta še najslajša; ljudje so stali na polju, so se spogledali in so poslušali z veselim začudenjem. Meni so prepevale naše gore in naše doline, koder sem hodil, in moje srce je prepevalo z njimi: še kadar se je vesoljno nebo razjokalo, so bile solze biseri, ki so prepevali v pisani mavrici..."

Ivan Cankar: Podobe iz sanj.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Tepene ženice.

Zdaj smo v dnevih oficijelne statistike. Vsi poročajo o vsem. Toliko in toliko tega in tega je bilo v starem letu, ki ga danes dostojno pokopljemo; toliko in toliko je Amerika napredovala v financah, gospodarstvu, kulturi, na zločinih itd.

Med drugim poročajo, da je bilo v Chicagu sodnijsko ločenih 9621 zakonskih parov. To je seveda lep napredek. Vsako leto več. V poročilu se poudarja, da je bilo 85 odstotkov razporok dovoljenih radi pretepanja žene. To je še lepše.

Zdi se mi, da je v teh suhih besedah povedana le ena tretjina resnice. Zakaj možje pretepajo žene? To je vprašanje. Morda zato, ker so možički divjaki in ne morejo živeti, da ne bi koga pretepali? Bosa! Čudaki, ki se pretepajo radi pretepanja, so navadno krotki kot jagnjeta, kadar se oženijo.

Nekaj drugega je. Največ pretepov med zakonskimi je radi denarja, radi finančne godle, v kateri bredejo in ne morejo izbresti nikamor. Mož zapravi dolar ali dva preveč, žena je huda in jezička ji teče kakor jermen na kolesu. Jeza, prepir, lop! — Žena dobi toliko in toliko za hišne izdatke tekom tedna, če igra gospodinjo, pa zapravi dolar ali dva za druge reči. Mož je hud, besede drdrajo, jeza vzkipi, bumf! Žena bi rada nov klobuk ali novo frizuro, možu pa se zdi to strašna potrata. Gizdalinka! — skopuh! — frfra! — falot! — tresk! Žena dela v tovarni in mož zahteva njeno plačo. Isto. Žena hodi vsak večer v kinogledališče ali kam drugam, možiček pa kuha rilec, ker mu manjka za tobak ali za "mun." Flok!

Tako gre ta reč. So tudi slučaji, ko žena (ne ženica!) nasekа možička, da je plav in črn na vseh plateh in da siromak ne ve, če je njegovo ime še njegovo ali ne — ampak v takih slučajih ne gre možiček na sodnijo. Preveč ga je sram. Pridno moči in pridno nosi plačo ženi. V skrajnem slučaju možiček izgine na Francosko.

Ej, pa kaj vam bi gobezdal, saj večinoma veste, kako je! Ljubezen je potrebna, bratstvo je potrebno, ni pa potrebna sužnost. Moderne ekonomske razmere so naredile iz ljubezni in bratstva grdo sužnost.

Zato pa meljejo mlini razporočnih sodišč. In bogme bodo mleli vedno bolj in bolj . . . Zaslostno bi bilo, če ne bi.

Politična izobrazba v Rusiji

(Po razpravi dr. Thomasa Woodyja, profesorja na Pennsylvanski univerzi, priredil A. Kobal.)

V resnici so "Oktobristi" najmlajši boljševiki. Zapovedano jim je tudi, da morajo povsod pomagati "Pijonirjem," "Komsomolom" in komunistom, delavcem in kmetom; dalje si morajo vsi prizadevati, da postanejo vredni "Pijonirji," in končno, njih dolžnost je, da so čisti in da je njih obleka snažna ter da radi delajo.

Oblasti prihajajo s priporočili in navodili glede organiziranja in ustvarjanja vedno večjega zanimanja. Navodila podajajo o delu, šoli, pesmi, igrah in zdravju. Revolucija je prinesla celo poplavo mladinske književnosti, ali nič ni tako važno kakor mladinske pesmi, ki so zapisane v misli in srcu 'Pijonirjev,' 'Oktobristov' in 'Komsomolov.' To so pripravljeni branitelji za delavsko revolucijo. "Rdeča armada," "Demonstracija," "Srp in kladivo," "Internacijonala" so najljubši predmeti v šoli, in tudi na cesti je slišati največkrat to petje. Ravno ko je pisal razpravo, pravi dr. Woody, da je slišal s ceste zbor korakajočih 'Pijonirjev:'

Pijonirji, Pijonirji!
Delavskih otrok smo zbor.
Čujte pijonirjev glas:
Zarja pride, dan nastopi,
smo na straži vsaki čas.

Koračnica je dolga, navdušujoča, pa tudi lepa. Kdo pa so "Pijonirji?" Časopis "Sodrug" piše, da so delavska avantgarda. Pripravljajo se za bodoče boljševike. V njih je vcepljena misel o bratstvu in enakopravnosti. Učijo se šotoriti, peti, igrati, delati, ohraniti zdravje in moralo, pomagati ranjenim, učijo se računstva in sprejemanja čtiva, o letnih časih, delavskih praznikih itd. Lojalni morajo biti delavskemu razredu, kakor je naročil Lenin. To je prva točka v njihovih postavah. Pomeni pa, da mora vsak član vedeti, kako živijo delavci in kako se borijo ne samo za sovjetsko republiko, temveč za ves svet. Vedeti morajo o bogatih kapitalistih, ki tlačijo milijone bele, rumene in črne rase človeštva. Njih naloga je, da povsod pomagajo tlačenim in sovražijo tlačitelje.

"Pijonir" je mlajši brat in pomočnik "Komsomola" in komunista. V tem oziru se pripravlja za velike reči. Kdor se pripravlja za "Komsomola", mora poznati zgodovino delavskih bojev in pa komunistično družbo, za katero mora delovati. Udeleževati se mora sej, večernih klubov, vaj in drugega dela. Posebno pa mora pomagati "Komsomolom" pri delu za domovino, da je vreden sprejema, ko je zrel za to višjo organizacijo. "Pijonir" mora biti "vedno pripravljen." Dalje mora "Pijonir" organizirati otroke in jim dajati dober vzgled. Nadvsem pa se mora zanimati za šolo in znanje ter za zdravo telo, tako da je dober in močan delavec. Nič bi ne bilo bolj smešnega in zopernega kakor "Pijonir", ki bi ne čital in pisal. Če bi šel po cesti, bi ne znal najti niti naslova svojega sodruga. Pisati bi ne mogel trpečim sodrugom na zapadu in od sramu bi moral povesiti glavo, če bi kje slišal Leninov izrek: "Učite, učite, učite se!"

Veliko je število drugih dolžnosti za "Pijonirje," toda vse so postavne. Idealom o vzornem življenju slede še potem, ko vstopijo v vrste "Komsomola" ko odrasla mladina, ki obenem tudi kandidira za članstvo v komunistični stranki.

Oblasti odprto zro na problem družabne kontrole. Sistematično vzgajanje mladine se vrši za dosego in izpopolnitev novega družabnega reda. Moderni državniki, čeprav se jim često posmehujejo, češ, da imajo samo filozofske in nepraktične ideje, se vendar podajo in jim sledijo. Tudi zapadne šole se organizirajo po tem kopitu, ki ni novo, je pa bolj sistematično kot kdaj prej. V čisto avtokratskih državah in diktaturah je smotra vzgoje najbolj odprt. Caristična Rusija je sledila zapadnim silam pri vzgoji svojih generacij, in je, da so bili verni člani pravoslavne cerkve in udani podložniki carja ter služabniki domovine. Krepostna izobrazba je bila podložništvo državljanov. Sosebno je v sovjetski Rusiji imajo tudi prej dovolj dobrih (ali slabih) vzgledov v preteklosti, da vedo usmerjati svojo taktiko.

(KONEC.)

Prohibičniki sušijo Chicago, hahaha!

Chicago. — Zvezni prohibičniki so navalili na običajno mokroto, v kateri plava Chicago, ko se danes poslavlja od starega leta in sprejme novo leto. Vpadi v razne beznice se vrše že teden dni in imeli so tudi srečo, da so odkrili tri pivovarne. Toda veliki hoteli, privatni klubi in na tisoče drugih prostorov je dobro založenih — in jutri bo dovolj smeha na račun prohibicije kakor je vsako novo leto.

Nov rekord v zračni službi.

Chicago. — Poštni letalec H. Liddy je preletel daljavo med San Franciscom in tem mestom v šestnajstih urah in 55 minutah in tako ustvaril nov rekord poštne službe med tema dvema mestoma. Sjegovo letalo je nosilo 1,700 funtov pisem in drugih pošiljatev. Razdalja med San Franciscom in tem mestom je dva tisoč milj. Prejšnji rekord je bil sedemnajst ur in 2 minut. Liddy je letel s povprečno brzino 132 milj na uro.

Vesti iz Jugoslavije

ZAGREB IN POLKOVNIK MAKSIMOVIČ.

(Izvirno.)

Zagreb, 11. dec. 1928.

Včeraj dopoldne se je zbrala k zasedanju zagrebška oblastna skupščina. To zasedanje se je pričakovalo z napetostjo zlasti radi dejstva, da oblastna skupščina ne priznava polkovnike Maksimoviča za velikega župana, češ, da je njegova postavitev protizakonita. Zato so pričakovali na zasedanju ostrih prepirov.

V poslopje oblastne skupščine se je ob pol desetih dop. pripeljal kot zastopnik velikega župana polkovnika Maksimoviča banski svetnik Uzorinac ter sedel na mesto, določeno za velikega župana. Že njegov prihod je izzval živahnost in komentarje, federalistični poslanec Krčelić je celo zavpil kakor hitro je Uzorinac stopil v dvorano: "Mirno! Pomozi bog, junaci!" (To je vojaški pozdrav jugoslovanske armade). Vsa dvorana je bušila v smeh in vse se je smejalo. Padali so klici: "Kdo je ta gospod?" "Kaj hoče? Poglejte, ali nima mogoče ostrog in sablje." Predsednik oblastne skupščine je komaj vzpostavil red in mir, nakar je prečital zapisnik zadnje seje, ki so ga poslanci odobrili. Preden pa so prešli na dnevni red, je povzel besedo predšednik oblastnega odbora radičevec Predavec, ki je v daljšem referatu razložil sklep oblastnega odbora, da ne priznava polkovnika Maksimoviča za velikega župana, češ, da je imenovanje aktivnega oficirja na mesto velikega župana protizakonito in protiustavno. Pozval je oblastno skupščino, da se izreče za sklep oblastnega odbora. Brez vsake debate je oblastna skupščina sprejela sklep oblastnega odbora ter sklenila sama, da ne pusti niti polkovniku Maksimoviču niti njegovemu namestniku prisostvovati sejam oblastne skupščine.

Z ozirom na ta sklep je predsednik pozval zastopnika velikega župana Uzorinca, naj zapusti dvorano, naj se odstrani s seje oblastne skupščine. Ker Uzorinac tega ni maral storiti, je pričela vsa skupščina kričati in se prerekati. Predsednik je končno sejo zaključil in vsi poslanci so zapustili dvorano. Ostal je Uzorinac sam, pa je tako moral tudi on oditi. Odpeljal se je seveda referirat Maksimoviču o postopanju skupščine.

Ko se je namestnik velikega župana odstranil, so se poslanci spet zbrali, predsednik je javil, da je seja preložena in da bo prihodnja sklicana pismenim potom, nakar je sejo spet zaključil in so se poslanci razšli.

Kmalu nato se je spet vrnil v — prazno dvorano Uzorinac, a je moral oditi.

Zborovati si torej skupščina le ni upala brez velikega župana ali kakršnegakoli namestnika njegovega. Tudi to je korajža. A režim dela, kar je obljubljal. Prepovedali so shod kmečko-demokratske koalicije v Brodu, ki bi se moral vršiti tega meseca. Zaprtih študentov radi 1. decembra niso še izpustili, četudi so dijaki zaštrajkali in napovedali rok za včeraj; včeraj so spet imeli zborovanje, na katerem so sklenili, da bodo podaljšali štrajk za 48 ur, ker niso še izpustili zaprtih koleg. Minister prosvete je pozval rektorja univerze v Beograd referirat...

Dve novi kliniki sta bili decembra otvorjeni v Zagrebu, in sicer klinika za kožne in spolne bolezni ter klinika za otroške bolezni. Otvoritve so se udeležili zastopniki civilnih in vojaških oblasti ter zastopniki kulturnih zavodov. Polkovnik Maksimovič se te otvoritve ni udeležil.

Čuden vzrok samomora. V Beogradu se je skušala zastrupiti 35 let stara Marija Trifković. Izpila je čašo kamene sode, ker so ji koj nudili zdravniško pomoč, je že izven vsake nevarnosti. Ko so jo zasliševali, čemu si je hotela vzeti življenje, je dejala, da zato, ker ji je mačka pojedla meso, ki ga je bila pripravila svojemu možu. Ali je to že pretiran izraz ljubezni ali pa je pretirana — pamet...

Železnica. Kaj je s to? Seveda spet nesreča. Tovorni vlak, ki je vozil iz Skoplja v Macedoniji v Veles je trčil z drezinami (voz, ki prepeljuje po progah delavce, na ročni pogon), ki so se peljale iz Velesa v Skoplje. Na drezinah je bilo več oseb: dva žel. delavca in dva žandarja. Nasproti prihajajoči vlak so zapazili šele, ko je bil samo 20 m pred njimi. Poskakali so brzo z drezin, a se pri tem precej potolkli, najbolj pa je bil poškodovan neki žandar, ki je skočil zadnji z drezin. Vlak je seveda pahnil drezine daleč a tira in jih popolnoma razbil... Jutri vam bomo mogoče spet lahko poročali o novi železniški nesreči. Mnogo jih premoremo. Sčasoma bodo ljudje sploh prenehali izvrševati samomore s pomočjo revolverjev, vrvi, s strupi in ne vemo s čim vsem še. Enostavno sesti bo treba samomorilnemu kandidatu na jugoslovanski vlak in siguren si bo smrti. S tem lahko tudi pospešimo svoj tujski promet. Samomorilci iz inozemstva bodo prihajali k nam iskat smrti na vlaku. Mi gremo res naprej in navzdol...

Duhovnik dr. Korošec — smrt, smrt, ali se je ne bojiš?

Ljubljanska porota.

Ljubljana, 12. dec. 1928.

Zimsko zasedanje porote je začelo. Prvi slučaj porotne razprave je bila razprava proti **Zdravku Deleji,** tr. pomočniku, ki je umoril svojo ljubico Likarjevo. Razprava je trajala še drugi dan do petih zjutraj. Ker so priče govorile slabo o Likarjevi, so s tem mnogo razbremenile obtoženca, ki ga je potem porota tudi oprostila. Publika je do 5. zjutraj čekala na razsodbo. Celo noč. Oproščenemu je **ploskala!**

Včeraj so razpravljali proti **Viktorju Gombcu,** uslužbenemu pri "Peko" v Tržiču kot nočni čuvaj, v kateri lastnosti je tvrdki pokradel skupno za 40.000 dinarjev. Z narejenimi ključi je odprial magazine in kradel čevlje in drugo robo ter jo spravljal v denar. Tako je skupno pokradel 188 parov čevljev in usnja za 7604 Din. Obtoženec se zagovarja s slabim gmotnim položajem, ki ga je še poslabšala bolezen živčno bolne žene. Priče so ga obremenjevale. Obsojen na 3 leta težke ječe.

Dalje so včeraj razpravljali proti **Janezu Anderletu,** ki je zadavil svojo ženo Ano roj. Smole, doma iz Breznice. Bil je večkrat zelo surov s svojo ženo, pretepal jo je, nekoč je celo pokleknil nanjo in ji vlekel jezik iz ust, da ji je kri zalila usta. Neko noč pa jo je pričel daviti in jo zadavil. Zagovorja se, da je bila žena zapravljivka, dočim priče obtežujejo njega nasilstva tako, da je žena že davno pripovedovala, da se boji, da jo bo nekoč ubil. Obsojen je bil na štiri leta težke ječe.

Oj, dobro, verno in pobožno naše ljudstvo....

Avdijenca industrijalca Teslića in najdba nafte v Sisku.

Beograd, 13. dec. 1928.

Veliki industrijalec, lastnik tvornice likerjev v Sisku, Peter Teslić se je mudil predvčerajšnjim v Beogradu ter je bil tudi v avdijenci pri kralju. Politični krogi kakor tudi gospodarski so se silno zainteresirali za to, ker je Teslić pristaš Pribičeviča, dasi ni politik. V članku beograjskega "Vremena", kjer piše o tej avdijenci, pravi "Vreme" v uvodu med drugim tudi sledeče: "Medstrankarska napetost, ki se je zlasti zadnjih dni zelo očitovala, je prišla po mnenju vseh političnih krogov do viška. Niti prvi sestanki med predstavniki vladne in opozicionalne koalicije v zadnjih dneh, niso niti malo zboljšali odnošaje med njimi. Pričakovana otvoritev križe je odložena; ni se mogla začeti, ker niso bili pripravljeni vsi elementi za njeno rešitev. Politični krogi si tako razlagajo dogodke zadnjih dni ter so obljubljali da bodo pred končno odločitvijo napravili še par poizkusov, bodisi preko Savčiča ali pa **preko gotovih uglednih osebnosti iz gospodarskih krogov.** Ideja, da se krizo reši s vplivanjem gospodarskih faktorjev in jačjim angažiranjem z njimi v političnem življenju — ta ideja je že precej običajna. **Kadarkoli so uporabili intervencijo gospodarskih krogov, se je ta pokazala kot sredstvo, ki se koristno uporablja v pravem času."**

Radi tega, nadaljuje "Vreme", so politični krogi trdili, da se bo še poizkušalo z gospodarskimi elementi. Dokaz temu jim služi avdijenca Petra Teslića. Ta se je namreč po svojem prihodu sestal s Savčičem na razgovor in se obenem javil tudi v avdijenco na dvor. Popoldan je bil sprejet in se je zadržal s kraljem skoro dve uri v razgovoru. Ko se je Teslić vrnil z avdijence je izjavil novinarjem, da ni bil na dvoru radi političnih stvari, marveč je samo poročal kralju o najdbi plina in nafte v Sisku. Dejal je: "Plin že imam in ga že uporabljam za pogon, razsvetljavo in kurjavo, tako da mi v tovarni ni treba več uporabljati premoga in žaganja. Pod plinom pa se po mnenju strokovnjakov nahaja kakih 500 do 600 m globoko tudi nafta. Po trditvi strokovnjakov je pod plinom mnogo več nafte kakor v Bakuju. Vendar se bo to natančno ugotovilo šele čez kaka dva ali čez tri mesece. Tedaj bom pozval na lice mesta več novinarjev, da si vse ogledajo. Njegovo veličanstvo kralj me je z zanimanjem poslušal, saj je najdba nafte silne važnosti za vso našo državo." — — Na vprašanje, kaj misli o položaju v državi, je dejal samo, da je položaj ne le z ozirom na politične, marveč tudi z ozirom na gospodarske razmere zelo težak.

Slab železniški promet v Bosni.

Sarajevo, 12. dec. 1928.

Sarajevska zbornica za trgovino in obrt je imela svojo plenarno sejo, na kateri so razpravljali o slabem prometu v Bosni in Hercegovini. Pravijo, da je vzrok temu pogosto brezmiselno premeščanje uradnikov in osobja sploh, tako da je poleg slabega materijala tudi uprava kriva prometne krize. Na izpraznjena mesta se nastavljajo večinoma mladi uradniki, ki ne poznajo domačih potreb in razmer in jim je radi tega nemogoče, voditi promet tako, kot bi bilo treba.

Ko so se prav o tem razgovarjali, je zbornica prejela vest, da je železniška uprava ustavila ves promet preko postaje Bosanski Brod v Bosno in Hercegovino, češ, da je ta postaja preveč natrpana. Prevažali bodo samo blago, namenjeno za vojsko in blago, ki se hitro pokvari. Zbornica je z ozirom na vse to poslala oster protest na vlado s prošnjo, naj se vendar odpomore tej krizi, kakor je mogoče.

Kljub tem neugodnim razmeram na naših železnicah, se bo vršila mednarodna železniška konferenca v Splitu in sicer drugega leta meseca aprila. Na tej mednarodni železniški konferenci bodo razpravljali o verifikaciji voznih redov in o sestavi službenih knjižic za mednarodne tovorne vozove.

Kaj če se bodo takrat tudi dogajale tako številne železniške nesreče, kot se dogajajo sedaj? Delegati bodo razočarani...

7-letna Rusinja, po imenu Zoja Grabovska, je dospela dne 10. t. m. v Beograd, kjer ima svojega očeta. Starši so jo kot dvomesečnega otroka pustili na Krimu pri neki starki v oskrbi, sami pa so bežali pred revolucijo. Bili so uverjeni, da se njihov otrok Zoja že davno mrtev. A otrok je pred štirimi leti odšel s starko v Moskvo, kjer so začeli proizvedovati po Rdečem križu za starši Zoje. Dognali so, da se nahaja oče v Beogradu, kjer je uslužben na kliniki. Ko je oče zvedel, da mu Zoja še živi v Moskvi, je pričel delovati na tem, da ji dovolijo, priti v Beograd. Težko je šlo, nazadnje je le uspelo. Dne 4. tega meseca je odpotovala sama iz Moskve s tablico krog vratu, na kateri je bilo napisano: "Zoja Grabovska putuje k svojemu očetu g. Georgiju Grabovskemu, Beograd—SHS, klinika Ignjatovskog." — Štiri dni je preživela Zoja na vlaku in prevozila 2500 km. S sabo je imela poleg hrane še svoje punčke iz cunj, s katerimi se je ves čas igrala in zabavala, dokler ni prišla k svojim staršem v Beograd.

ZDRAVSTVO

Poljudna beseda o higijeni in skrbi za zdravje.

NOVE ZMAGE V BORBI ZOPER SMRT.

Iz vseh področij zdravniške vede poročajo borci s pomočniki smrti o novih velikih uspehih. Zadnje leto izkazuje kar 22 velikih uspehov, izmed katerih jih je več dalekosežnejše važnosti. Največja sovražnika, paraliza in tuberkuloza, bolezni, ki smo ju dolgo smatrali za neozdravljivi in ki sta zahtevali leto za letom od začetka človeštva nešteivilne žrtve, sta sedaj premagani in opasnost je omejena na sorazmerno majhen riziko.

Te zmage so zahtevale seveda velike žrtve. Dr. Hidejo Noguki, junaški japonski laboratorijski raziskovalec, član Rockefellerjevega instituta, je umrl na neposrednih posledicah svojega raziskovanja skupno s svojim asistentom dr. Viljemom Youngom. Dr. Noguki, ki je lovil bakterije, kakor lovijo drugi ljudje divjačino, in jih zasledoval po vsem svetu, je odpotoval v Lagos v Nigeriji, da bi odkril bacil, ki povzroča škrlatinko. Zdi se, kakor da bi bili ti bacili zaslutili njegov prihod in se pripravili na boj, kajti komaj je stopil v deželo, je že zapadel mrzlici, ki uniči vsako leto nešteivilno domačinov.

Prenesli so ga takoj v bolnico kjer je pričel na sebi eksperimentirati, dokler ni umrl. Dal je cepiti opico z bacilom in živali je poginila. Zdravnik je začasno okreval, ker se je cepil po lastni izjavi z nekim serumom zoper mrzlico. Ta serum je odkril in pripravil nekaj let pred svojo zadnjo ekspedicijo. Nadaljni eksperimenti z izločenimi tekočinami, ki so pridobile s poskusi z opicami so dovedli do odkritja in izolacije bacila. Dr. Noguki in njegov asistent sta šla takoj na delo, da bi pripravila protiserum zoper to strašno afriško kugo. Toda boj ni bil lahek. Dr. Nogukija ponovno prijela mrzlica, ki je zahtevala topot njegovo življenje. Komaj teden dni nato je umrl tudi dr. Young, na isti bolezni. Prišli pa so novi junaki, obnovili boj z mrzlico škrlatinke in nadaljevali započeto delo.

Lani je dobil Noblovo nagrado za medicino profesor dunajske univerze Julij Wagner-Jauregg. Ves svet je obrnil svojo pažnjo na najzanimivejše znanstveno borbo, na večno tekmo za zmago nad paralizo. Tudi ta zmaga ni bila lahka. Profesor Wagner Jauregg je pričel s svojimi deli že pred mnogimi leti. Še l. 1917. se je mislilo, da za to bolezen ni nobenega ozdravljenja. Kdor je obolel na paralizi, je bil po mnenju vseh zdravnikov posvečen počasnemu, toda neizogibnemu koncu.

Dunajski učenjak je opazoval, da se njegovi bolniki navadno nekoliko popravijo, kakor hitro so okrevali po katerikoli mrzlico povzročajoči bolezni. Pričel je s poskusi ter je cepil živali in ljudi s tuberkulinom, s tifusovim bacilom in celo s strupom, da je povzročil mrzlično stanje. Dolgo ni bilo uspenov. Minula so leta, preden je prišel učenjak na misel cepiti svoje pacijente z bacilom, ki povzroča malarijo. Pustil je bacilu za 8 do 10 dni prosto razvojno možnost, nakar je zdravil mrzlico s kininom. To zdravljenje paralitikov se mu je zdelo uspešno ter je ž njim izdelal teorijo, ki je bila kmalu splošno priznana. Sedaj zdravijo vse primere po tej metodi. Tretjina bolnikov ozdravi popolnoma, 25 odstotkom pa se olajša in zmanjša trpljenje.

Nič manj niso zanimivi uspehi dr. Georgea R. Minota in dr. Vil. P. Murphya na harvardski univerzi pri zdravljenju jetike. Ta bolezen je bila med skrivnostnimi pomagači smrti najbolj delavna. Okoli 90 odstotkov vseh pacijentov je umrlo brez milosti. Samo l. 1926. je umrlo v Angliji na tej bolezni 3000 bolnikov. Sedaj pa je le okoli 10 odstotkov smrtnih slučajev. Dr. Minot je nekoč sredi svojega dela odkril, da trpi na sladkorni bolezni, ki so jo donedavna smatrali ljudje za neozdravljivo. Učenjak je v svojem laboratoriju ugotovil, da mu preostaja le še 4 do 5 let življenja. Kmalu nato je zvedel, da je kanadski zdravnik dr. J. B. Banting odkril insulin, preparat iz ovčjih in volovskih izloženin, ki često omeji to bolezen, včasi pa jo celo ozdravi. S pomočjo insulina si je mogel dr. Minot svoje življenje bistveno in celo do normalne starostne meje podaljšati.

Pridobitev insulina je napeljala zdravnika na novo metodo za zdravljenje jetike. Po nekaterih poskusih je razglasil, da gotova količina jeter, ki jih zavžije človek, ozdravi jetiko. Jetika nastane na ta način, da bela krvna telesca uničijo rdeča, nakar sledi počasna, toda gotova smrt. Jetra, je odkril dr. Minot, vsebujejo neko do sedaj še nepoznano snov, ki pomnožuje rdeča krvna telesca in tako preprečuje napredek bolezni.

Zmago nad škrlatinkino mrzlico sta si priborila dr. George F. in Gladys H. Dick na John McCormickovem institutu za nalezljive bolezni v Chicagu. Zoper davico in kože so bili že najdeni zdravilni serumi, dočim je bilo treba zoper škrlatinko izvojevati še trdovraten boj. Na tisoče poskusov je bilo storjenih v Chicagu. Cepili so živali in prostovoljne pomagače znanosti z bolezenskimi snovmi, dokler niso končno odkrili bacila. Nato so izdelali protiserum in ljudje so mogli biti cepljeni tako, kakor se cepijo zoper davico. Nadalje je bil napravljen serum, ki po vcepitvi natančno pokaže, ako bolnik reagira na škrlatinkine bacile ali ne. Ta zmaga je brezdvomno rešila na tisoče življenj majhnih otrok.

Ena najhujših kožnih bolezni — erysipolas — ki je znana že od začetka medicine, je tudi skoraj že popolnoma premagana. Dr. Konrad Birkhaug na rochesterski univerzi je odkril protiserum, ki doseže izvrstne uspehe ozdravljenja, ako se uporabi v prvem stadiju infekcije. Čeprav ta bolezen ne zahteva toliko življenja kakor druge, vendar je imela vedno za posledico strašne boli in dolg potek. Z novo metodo so se smrtni slučaji znižali od 12 odstotkov na 4 odstotke.

Manj pozornosti je vzbudil napredek, ki ga je dosegla zdravniška veda v boju zoper raka. Poskusi s kokošmi so dokazali, da se širjenje rakovih tvorov takoj ustavi, ako dobijo živali majhne količine iz aluminija in kalciumsalzona. Nemški učenjaki so pokazali, da zdravo človeško celično stanične v zvezi z arzenikom oboli in se razvije v nosilca rakove kali. Sicer je zelo problematično, ako bodo prvi poskusi s kokošmi in drugi z arzenikom koristili za zdravljenje raka na ljudeh, toda oba odkritja sta v znanosti izredne važnosti ter se smatrata za velik korak v napredku.

Poleg velikih raziskovalcev in boriteljev zoper smrt, ki so se izpostavili največji nevarnosti, ne smemo pozabiti onih, ki so sodelovali. Tako n. pr. izdelovateljev thyroina, ki je osnovni element znamenite thyrid žleze. Moderna medicina uporablja te soke predvsem pri zdravljenju duševne slabosti otrok. Thyroid so dobili iz živalskih žlez, toda dvema londonskima zdravnikoma se je posrečilo, da se more pridobivati ta sok kemičnim potom, kar je za bajke seveda zelo čudno. Velik je uspeh tudi dr. J. Abela na John Hopkinsovi univerzi, ki je iznašel umetni insulin. In tako je še mnogo zmag v boju zoper smrt, ki so morda manj važne, toda vseeno dragocene za človeštvo.

("Ž. in S.")

Brez skrbi.

Bolnik v bolnici praša svojega zdravnika: "Ali bo vse zdravljenje veliko stalo?"

"Ni treba skrbeti za to. To bodo že vaši žalujoči ostali poravnali."

Policaj in tat.

Policaj žene raztrganega tatu.

Policaj: Kakšen lump ste, kar sram me je iti z vami."

Tat: "Kar potolažite se. Tudi z vami iti, ni posebna čast."

Hrana bodočnosti

Hrana je že od nekdaj za vsako živo bitje najvažnejši činitelj. Primitivna ljudstva in živali vodi pri izbiri jedi instinkt. Kaj redko se primeri, da bi žival poginila zaradi zavžitja strupenih jagod.

Toda kakor hitro je začel človek za pripravo jedil uporabljati ogenj je nastala velika izpremememba. Večina ljudi smatra uživanje jedil za potrebno zlo, ki ga velja čim prej odpraviti; drugim ljudem pa je pravcata umetnost, ki zasluži večje pažnje. Toda uživane jedi ni niti umetnost niti zlo, temveč znanost.

Izvzemši one maloštevilne gurmane, ali sladkosnedneže, ki jim ni dobra južina nič manjši užitek kakor recimo koncert ali štivo zanimive knjige, ima uživanje hrane prav za prav zgolj ta namen, da dovaja našemu organizmu potrebne energije. Toda pri izbiranju hrane ne velja upoštevati samo energijo, temveč treba paziti tudi na to, kako naglo se energija pretvarja in dovaja različnim organom. Čeprav je v kilogramu govedine kaj malo energije, je vendar goveje meso po sodbi mnogih atletov baš ono izbrano hranivo, ki da telesu najhitreje zaželjenih moči.

Ker naše znanje o kemičnem ustroju človeškega telesa vedno bolj napreduje, ni več daleč čas, ko nam bo moči natančno predpisati ono hrano, ki je najvažnejša za našo konstitucijo in ki zahteva za pretvorbo minimum na času in na moči.

Bilo bi smešno, pravi znani angleški izumitelj in znanstvenik A. M. Low, bilo bi smešno, če bi si hoteli domišljati, da vemo, kaj je za nas najboljše. Najboljša hrana je različna za enega in različna za drugega ter je odvisna od človekovega značaja in njegovega dela. Zato bo jedilni list bodočnosti prilagoden individualnim zahtevam in ne bo smel biti tako tesnogruden in skromen kakor danes.

Poglejmo nekoliko v prošlost in pomudimo se za trenutek pri pojedinah naših prednikov! Opisovanja v zgodovinskih romanih niso nikak izliv pesniške domišljije: mize so se takrat v resnici šibile pod težo ogromnih pečenk in velike izbire perutnine. Toda naši pradedje so potrebovali neizmernih fizičnih sil in zato je tudi njihov organizem zahteval primerne hrane, da si je nabral teh energij.

Danes pa smo pametnejši; spoznali smo, da ni telesna, ampak duševna energija važnejši faktor. A čeprav to vemo, ravnamo napak in ne jemo skoro nič manj od svojih prednikov. Toda mi se nič več ne ukvarjamo z lovom in natančno vemo, kdaj nam bo servirana naslednja južina. Zategadelj se bo zdela človeku bodočnosti hrana 20. veka zgolj — grozovita kompozicija. Njegova južina (če bo vobče utegnil sesti k njej) bo tehtala kvečjemu nekaj gramov in v njej bodo samo jake, možeg tvoreče sestavine. Čez tisoč let bo človeštvo doumelo globlji smisel dejstva, da ni moči živeti zgolj od kruha; namestu njega bodo takratni ljudje imeli za "hors d' oeuvres" masažo, za dessert pa višinsko solnce.

Živo si predstavljam, nadaljuje Low svoje razmišljanje, sodobnega sladkosneda, ki s kaj mešanimi občutki sprejema te napovedi in je zato zadovoljen, da je problem pomlajenja še vedno zgolj teorija — zakaj on ne bo nikdar mogel pojmiti, da mu bo bodočnost odrekla slast, ki jo danes občuti, kadar uživa dobro jed. Toda takrat bodo našli druge slasti, globlje in trajnejše — slasti, ki jih ne bo občutilo samo telo.

V tem pogledu bo individualna prehrana brez dvoma tvorila največji napredek. Nam je pomen te vrste prehrane še neznan, spomnimo se le pogosto rabljene besede "dijete". Ta pojem bodo tedaj skušali uresničiti še v večji meri.

Kadar se bo rodil otrok ali še prej, bosta roditelja skupno z državnim uradom za delo določila njegov poklic ter bo že od vsega početka dobivala tisto hrano, ki bo potrebna za njegov poklic. Izkušnja bo pokazala, da bo na ta način moči porembnega peanika pretvoriti v inženjerja, "rojenega" zdravnika pa navdušiti, recimo, za novinarja. Prednosti tega sistema niso majhne; zakaj nič več se ne bo moglo primeriti, da bi kdo ne bil sposoben za svoje delo. Individualna prehrana bo vplivala tudi na zločinstvo, saj je dokazano, da igra v tem vprašanju prehrana velikansko vlogo. Tako se bo tedaj s primerno hrano tat ali ropar izpremenil v koristnega člana človeške družbe.

Predočimo si zdaj večerjo človeka bodočnosti. Namestu o "molitvi po jedi" bo z žalostjo razmišljal o tem da so njegovi predniki klali živali, da so si utešili glad. On pa bo enostavno povžil hrano, ki mu jo bo po cevki poslala "občinska" kuhinja — in to bo tudi njegova edina jed tisti dan; za zajtrk in malico mu bo pilula, ki jo bo pogoltnil v kopeli ali pa kar pri delu.

Sočivje bodo takrat posebno skrbno gojili in pazili na to, da bo vsebovalo kar največ kemične hranivosti: pripravljanje sočivnatih jedi pa bodo nadzirali veščaki, ki se bodo ukvarjali zgolj z dijeto in higijeno. Človeku bodočnosti bo malo mar okus jedi in pijač, čeprav bo morda še imel čut okusa. Preveč bo zaposlen z dogodki, ki se bodo odigravali na "radio-televizijskem platnu". Nad njim bo viselo "emanacijsko platno" in njegovo stanovanje mu bodo stalno osvetljevali ultravijoletni žarki. Če se mu bo zdelo, da ni dovolj "v formi" za izvestno delo, si bo nabral potrebne energije z masažo in v petih minutah bo prav tako svež in čil kakor zjutraj, ko je šel na delo.

("Ž. in S.")

RAZNE VESTI

Vsakdo nima zidarske plače.

Chicago. — Na zborovanju American Library Association (ameriški knjižničarji) v hotelu Drake je bilo v petek konstantirano dejstvo, da zidarski delavec v Ameriki dobiva dvakrat večjo plačo kakor knjižničar. Zidar v Chicagu ima $1.50 na uro; če dela čez uro, dobi $2.25 in $3.00, če dela ob nedeljah. Nameščenci v knjižnicah imajo komaj okrog $1500 do $2000 letno. — Reporter je nato vprašal nekega zidarskega delavca, kaj misli o tem. Ta pa ni dolgo pomišljal. "Gotovo, da imamo mi dvakrat več, mi znamo zidati. Ako bi knjižničarji znali zidati, bi tudi oni imeli našo plačo!" je odgovoril.

Samomor radi brezposelnosti.

Chicago. — Mabel Nichols je bila v soboto zjutraj najdena mrtva v svojem stanovanju, 333 W. Schiller st. Zadušila se je s plinom. Sosedje so povedali policiji, da je ženska že večkrat govorila o samomoru, ker ni mogla nikjer dobiti stalnega dela.

Letalska nesreča.

Beadle, Ia., 2[illegible] dec. — Robert Lansberg se je včeraj ubil, ko je padel z letalom z višine 500 čevljev na zemljo v bližini tega mesta.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstoplih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na naslednje zato pripravljenih listinah vse naslove upravništvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova upravništvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Ivan Cankar:

Svelo obhajilo

Petero nas je bilo. Sedeli smo za mizo in smo čakali. Spočetka smo se smejali in razgovarjali, nato smo igrali domino, naposled smo se naveličali ter smo umolknili.

Najstarejši sestri je bilo trinajst let, najmlajšemu bratcu pet. V srcih pa smo bili stari: poznali smo skrb in strah.

Kadar so se zunaj oglasili koraki, smo se ozrli proti durim. Strmeli smo z velikimi očmi in odprtimi ustmi, sapa nam je zastajala.

"Prihaja!"

Koraki so utihnili, spogledali smo se molče; oči so bile solzne, usta so se tresla.

Zelo smo bili lačni. Mračilo se je že, matere ni bilo. Pred dobro uro se je bila napotila, Bog vedi kam. Vedeli smo: kadar pride, prinese kruha. Prav nič nismo dvomili. Kajti večerilo se je in zvečer je treba večerje.

Trd in strašen je otrok v svojem zaupanju. Zvečer je treba večerje. Neusmiljen je otrok v svoji veri. Mati, zvečer je treba večerje; pojdi in prinesi jo, iz zemlje jo izkopiji, iz oblakov jo utrgaj!

Ko je šla, je bila vsa majhna in skljućena: globoka brazda je bila na njenem čelu.

"Kmalu se vrnem!" je rekla.

Mislili smo, da gre samo k peku, sto korakov daleč. Minuto tja, minuto nazaj; recimo, da bi tam še malo pokramljala, bi bilo pet, ali kvečjemu deset minut. Gledali smo pa uro, ki je visela na steni kraj peči. Počasi se je pomikal dolgi kazalec; ali kakor se mu ni mudilo, je bil personal že ves črni kolobar.

"Saj niso šli k peku!" je rekla Hanca.

"K štacunarju so šli!" je rekla Francka.

"Pa če jim ne dajo!" sem rekel jaz.

Pogledali so me, kakor da sem bil izpregovoril čisto nerazumljivo, nadvse čudno besedo.

"Da bi jim ne dali?" je obstrmela Hanca.

"Zvečer je treba večerje!" je rekla Francka.

Zunaj je še dremal večer, v izbi je bila noč. Naše oči so bile mlade in bistre, vajene teme. Pogledali smo se iz lica v lice — vsi smo bili starejši nego uro poprej.

Nismo se bali belih žena, ne vedomca, ne torklje. Nekoč sva šla z najmlajšo sestro mimo kozolca, ki je stal na samem, da tam straši, so pravili. Pred kozolcem je stal trhel štor in ze je čudno svetil — velik človek v goreči rjuhi. Držala sva se za roko, šla sva mimo in se nisva bala.

Ali vendar je bil strah v naših zgodaj postaranih, zgodaj izkušenih srcih. Nekaj silnega se je dvigalo v daljavi do neba, bližalo se je, zmirom višje in ogromneje, črno in strašno; skoraj že je zastiralo vse obzorje. Videli smo življenje in smo se ga bali...

Na jok nam je bilo, zaihtel pa nihče ni. Kadar so nas tuji koraki zmotili in je bilo spet vse tiho v izbi in zunaj, se je oglasil v nas obup, tisti zreli, poslednji obup, kakor ga pozna še le človek, ki ga je bilo obnemoglo življenje treščilo ob tla.

"Saj ne bo konca nikoli! Nikoli ne bo drugače! Mati ne pride, ne prinese kruha — umrimo!"

Velik je bil obup; ali vzbudilo se je v nas še nekaj vse temnejšega, strašnejšega. Ne jaz sam, nas vseh petero, kakor smo sedeli krog mize v temi, je občutilo nenadoma grenko, zlobno sovraštvo do matere.

"Saj bi lahko, če bi hotela! Sinoči je prinesla kruha, čemu bi ga nocoj ne, ko smo lačni kakor sinoči! Tam stoji, Bog vedi kje, pa opravlja in se smeje ter se ne zmeni za nas! Takoj da se povrne, je rekla; zdaj je že ura minila, morda že poldruga ura... nalašč čaka, na cesti postaja, s sosedami kramlja; sama je že najbrže večerjala, pa se ji ne mudi s kruhom!"

V molku smo spoznali; natanko smo vedeli drug za drugega: "Tudi ti tako misliš, sestra! Tudi ti tako sodiš, bratec!" In v tistem trenotku tudi med nami ni bilo več ljubezni.

Noč je bila ali še smo si videli v oči. Oči so govorile:

"Poznam te, sestrica; natanko vem, zakaj molčiš! Tvoja misel je smrten greh, ki nikoli ne bo izbrisan!"

"Poznam te, bratec, bistro vem, kaj si mi očital natihem! Tudi tvoj greh nikoli ne bo izbrisan!"...

Zunaj, mislim, da pred sosedovo hišo, je zacvilil pes; žalosten, zategnjen glas je bil.

"Lačen je, pa cvili!" je rekla sestra.

Takrat je najmlajši brat nenadoma naglas zajokal; njegov jok je bil čisto podoben tistemu cvilenju.

"Nehaj!" se je razljutila sestra; ali tudi v njeni besedi je bilo ihtenje; gledali smo na mizo, vsi smo trepetali.

"Pogledam na cesto!" sem rekel.

"Kaj bi gledal? Ne pride prej, če še kdaj pride!"...

Počasi in tiho so se odprle duri. Na pragu je stala mati.

Kakor ob belem dnevu smo razločili njen obraz. Ves bel in tenak je bil, oči pa so bile objokane in so gledali plaho; tako gleda grešnik na svoje trdosrčne sodnike.

Mati se nas je bala...

"Ali ste dolgo čakali?" je rekla s tihim, prosečim glasom. "Nisem mogla prej... niso dali..."

K životu je tiščala hleb kruha; že od daleč smo videli, da je skorja lepo rumena...

O mati, zdaj vem: tvoje telo smo uživali in tvojo kri smo pili! Zato si šla tako zgodaj od nas! Zato ni veselja v naših srcih, ne sreče v našem nehanju!...

Ivan Podržaj:

Petek Petra Senena

Peter Senen, delavec v Rosensteinovi tvornici, si je obrisal roke ob hlače in stopil v ravnateljevo pisarno.

— Gospod ravnatelj...

— Kdo je zopet tu? Franc, kaj sem naročil? se je nejevoljno obrnil ravnatelj, iskajoč z očmi slugo.

Ko je zagledal Petra, je zagodrnjal in pomaknil naočnike prav na rob nosu.

— Gospod ravnatelj, prišel sem, da vas...

— Kdo te je poslal in sedaj?

— Saj vas ne bom mudil... samo trenutek, gospod ravnatelj... prišel sem v nujni zadevi...

— Tako? Sredi dela. To je vendar nedopustno.

— Moral sem, kajti po delu bi vas ne dobil in če bi vas dobil, bi bilo prepozno.

— Kaj ne veš, da sprejemam prošnje in pritožbe samo ob torkih? To je vendar nedopustno!

— Ampak... danes je šele petek.

— To vem sam. Zakaj nisi prišel v torek?

Peter se je grenko nasmehnil in molčal.

— Kam pa pridem, je nadaljeval ravnatelj, če bi poslušal vsakih pet minut prazne pritožbe.

— Nisem prišel, da se pritožim. Danes še celo ne.

— Saj bi bilo tudi zaman.

Peter je uvidel, da mora na dan z resnico.

— Gospod ravnatelj, otrok mi je umrl...

— Kdaj? je vprašal ravnatelj brezčutno in pogledal Petra čez naočnike.

— Davi, je odgovoril Peter z otožnim glasom.

— Tako? In kaj bi rad? Saj imate za take slučaje svoj podporni sklad.

— Da, imamo ga.

— Torej?

— Prišel sem povedat, gospod ravnatelj...

— Lepo je to in v redu, je pripomnil suhoparno ravnatelj in zaklical skozi odprta vrata v sosedno sobo:

— Gospod Lerchenfeld!

In pritekel je eleganten mladenič ter se postavil z beležnico v roki pred ravnatelja.

— Gospod Lerchenfeld, smrten slučaj! Registrirajte! je zapovedal ravnatelj, in obrnjen proti Petru vprašal:

— Kdaj bo pogreb?

— Jutri popoldne.

— Ali ste razumeli? Zabeležite si! Registrirajte tudi v knjigi za doklade na otroke! Ali ste razumeli?

— Sem, gospod šef, je rekel mladenič in hotel oditi.

— Počakajte vendar!

Peter je stal za vrati. Žalostne so bile njegove oči in žalostna je bila njegova duša. Razumel je besede, ki sta jih govorila ravnatelj in uradnik v tujem jeziku, ni pa mogel razumeti njune brezbrižnosti za njegovo bol in težko mu je bilo v srcu.

— Kako ti je ime? ga je vprašal ravnatelj.

— Peter Senen.

— In otroku?

— Remigij, je odgovoril Peter in pogledal v stran.

— Ali ste si zabeležili? je vprašal ravnatelj uradnika.

— Sem, gospod šef.

— Koliko imaš še otrok?

Peter je sklonil glavo in vzdihnil:

— Nobenega več...

— Kako dolgo si že pri nas?

— Od začetka.

Ravnatelj je stopil k uradniku, pogledal v njegovo beležnico in ga vprašal:

— Ali ste razumeli? Vse?

— Vse, gospod šef.

— Kaj je danes? se je vprašal zamišljeno ravnatelj in stopil par korakov po sobi.

— Petek, gospod šef, je odgovoril uradnik.

— Res, danes je petek. In jutri je sobota.

In obrnjen proti Petru je rekel z dobrohotnim glasom:

— Jutri dobiš še vse.

Peter je pokimal in čakal.

— Stvar je rešena! je odslovil ravnatelj Petra, ki je molčal in gledal vanj.

— Ne, gospod ravnatelj, stvar ni rešena, je naenkrat spregovoril Peter.

Ravnatelj, ki je bil že sedel k svoji mizi, je vstal, se obrnil in rekel s trdim glasom:

— Si že opravil!

Petru se je stisnilo srce, skrčil je pest, pa se premagal in dejal mirno:

— Nisem prišel zaradi denarja...

Komaj je to izrekel, so se odprla vrata in v pisarno je planila siromašno oblečena ženska in se oklenila Petra.

— Peter, Peter! je klicala in jokala. Peter, moj ubogi Peter!

Ravnatelj se je vrtel po sobi, tleskal z rokama in kričal skozi vrata:

— Franc, Franc!.... Verfluchter Kerl!...

— Mati! je spregovoril Peter z glasom, ki je razodeval obup in jezo obenem, mati, pojdi odtod!

— Peter, moj ubogi Peter... zakaj si šel? Zakaj?... Kako je klicala in pričakovala...

In šla sta, mati in sin, tesno objeta v veliki boli.

— Kaj se je zgodilo? Zakaj vse to? se je čudil ravnatelj, ko je videl gručo delavcev in delavk, ki so hiteli na opoldanski odmor, pa so postajali na hodniku in na stopnicah ter pomilovali Petra.

— Otrok mu je umrl in ženo je izgubil, revež! se je oglasila delavka.

— Revež! so ponovili za njo vsi in gledali v tla.

— Tako, tako... je rekel ravnatelj, zapri vrata in zaklical:

— Gospod Lerchenfeld! Registrirajte smrt žene Petra Senena!... So mas!... Der ganze Vormittag ist hin!...

Jack London:

MORSKI VRAG

(Iz angleščine prevel I. M.)

Kasneje dopoldan sem doživel vse drugačno iznenadenje. Ravnajoč se po kuharjevih napotilih sem se bil podal v sobo Wolfa Larsena, da jo pospravim in naredim posteljo. Ob steni blizu vzglavja ležišča je bila polica polna knjig. Ošinil sem jih s hitrim pogledom in sem ves začuden opazil imena kakor Shakespeare, Tennyson, Poe, De Quincey. Bilo je tudi več znamenitih knjig, med katerimi so bili zastopani možje kot Tyndall, Proctor in Darwin. Našel sem tudi zvezdoznanske in fizikalične knjige in opazil Bulfinchovo Starost bajke, Shawovo Zgodovino angleške in ameriške književnosti, pa Johnsonovo Naravoslovje v dveh zvezkih. Nadalje je bilo več slovnic, kakor Metcalfova, Reedova in Kelloggova, in nasmehnil sem se, ko sem uzrl izvod Pravilne angleščine.

Nemogoče mi je bilo spraviti te knjige v soglasje s človekom, kakoršnega sem bil videl; ugibal sem, ali je te knjige tudi prebral. Ko pa sem urejeval posteljo, sem našel med rjuhami popolno izdajo Browninga; očividno mu je knjiga padla iz rok, ko ga je bil obšel spanec. Odprta je bila pri pesmi "Na balkonu". Tu pa ta sem tudi opazil mesta, ki so bila s svinčnikom podčrtana. Ko pa mi je ob nekem sunku ladije knjiga padla iz rok, je iz nje padla pola papirja. Bila je vsa počečkana z geometričnimi liki in nekimi računi.

Bilo je očito, da ta strašni možak ni bil navaden tepec, kakor bi človek nezbežno domneval po pojavih njegove brutalnosti. Na mah mi je postal zagonetna osebnost. Ena ali druga plat njegove čudi je bila umljiva, ampak obe plati skupaj, to ni bilo mogoče. Omenil sem že bil, da je govoril pravilno, izborno, le tupatam ga je pačila rahla netočnost. V navadnem govoru z mornarji in lovci je včasih, kajpada mrgolelo pogrešk, ki pa so izvirale iz narečja samega, toda v tisto malo besedah, ki jih je bil govoril z menoj, se je izražal jasno in pravilno.

Ta pogled v drugo plat njegove osebnosti mi je moral dati pogum, in sklenil sem, da govorim z njim o denarju, ki sem ga bil izgubil.

"Okraden sem bil, sem mu rekel malo pozneje, ko sem ga našel, ko je stopal sam ob hišici sempatja.

"Gospod," me je popravil ne sicer osorno, toda resno.

"Okraden sem bil, gospod," sem pravil.

"Kako se je to zgodilo?" je vprašal.

Nato sem mu povedal celo zadevo; kako so pustili mojo obleko v kuhinji, da se posuši, in kako je pozneje malo manjkalo, da me kuhar ni pretepel, ko sem mu omenil celo zadevo.

Nasmejal se je moji zgodbi. "Nepošteni stranski dohodki," je završal. "Nepošteni stranski dohodki tega kuhareta. Ali pa se ti tisto tvoje bedno življenje ne vidi vredno te cene? Povrh ti bodi to v nauk. Sčasoma se že naučiš, kako je treba paziti na denar in skrbeti zanj. Doslej je brškone to opravljal tvoj pravni zastopnik za tebe ali gospodarski zastopnik, kakor domnevam."

Čutil sem mirno roganje, ki je zvenelo iz njegovih besedi, vendar sem vprašal: "Kako ga dobim zopet nazaj?"

"To je tvoja skrb. Sedaj nimaš tukaj ne pravnega ne gospodarskega zastopnika, zaradi tega se boš pač moral zanašati sam nase. Kadar dobiš kak dolar, drži ga. Človek, ki pusti svoj denar ležati okoli tako kot ti, zasluži, da ga izgubi. Povrh tega si se pregrešil. Nobene pravice nimaš postavljati izkušnjave na pot svojega bližnjega. Izkušal si kuhara in padel je. Njegovo neumrjočo dušo si pripravil v nevarnost. Ampak, takole mimogrede rečeno, ali verjameš, da je duša neumrjoča?"

Lenobno so se mu vzdignile veke, ko je vprašal to vprašanje, in bilo mi je kakor da se mi odpirajo globine in da sem mu zrl v dušo. Ampak bila je zgolj premama. Dozdevalo se je pač, da sem videl daleč in globoko vanjo; ampak noben človek še nikdar ni posebno globoko gledal v Wolf Larsenovo dušo, če je sploh zrl vanjo — o tem sem prepričan. Jako samotna duša je bila to, kakor sem pozneje doznal, ki se nikdar ni pokazala kakšna je, daši se je v redkih trenutkih igrala, kakor da bi se bila pokazala.

"Iz vaših oči razbiram neumrjočnost," sem odgovoril opustivši običajni "gospod" za poskušnjo, ker sem menil, da jo intimnost razgovora opravičuje.

Ni se zmenil za to. "Po mojih mislih vidiš pod tem izrazom nekaj, kar je živega, kar pa ni treba, da bi večno živelo."

"Razbiram več kot to," sem pogumno nadaljeval.

"Potem razbiraš zavednost. Vidiš zavednost življenja, ki živi, ampak še vedno ne dalje, nobene neskončnosti življenja."

Kako jasno je mislil in kako dobro je izražal, kar je mislil! Radovedno me je motril, nato pa je okrenil glavo in se ozrl po svinčenosivem morju na privetrni strani. Neka mrzlota mu je prišla v oči in poteze okrog ust so mu postale stroge in osorne. Očividno je bil slabe volje.

"A kakšen namen," je iznenada vprašal, in se obrnil proti meni. "Ako sem neumrjoč — zakaj?"

Nisem odgovoril. Kako sem mogel temu človeku raztolmačiti svoj idealizem? Kako sem mogel izraziti z besedo nekaj, kar sem čutil, nekaj kakor godba, ki se čuje v spanju, nekaj kar je prepričevalno, a je bilo nemogoče izraziti?

"Kaj pa potem vi verujete?" sem vprašal.

"Verujem, da je življenje neka čudna zmes," je točno odgovoril. "Da je kakor kvas, neko vrenje, nekaj, kar se giblje in se utegne gibati minuto, uro, leto ali sto let, kar pa se koncem koncev neha gibati. Veliki žro male, da se morejo dalje gibati, močni šibke, da si ohranijo moč. Srečni pa žro večino drugih in se gibljejo najdlje, to je vse. Kaj povzameš ti iz vsega tega?"

Z nepotrpežljivo gesto je zamahnil z roko proti več mornarjem, ki so imeli posla z nekimi vrmi sredi ladije.

"Glej, oni se gibljejo. Tudi morski klobuk se giblje. Gibljejo se, da jedo, da se morejo gibati. Evo, to je tisto. Živijo zaradi svojega trebuha in njihov trebuh je zavoljo njih. To je tisti krog. Nikamor ne prideš z njim. Tudi oni ne. In koncem koncev obstanejo. Ne gibljejo se več. Mrtvi so."

"Sanje imajo," sem mu segel v besedo, "blesteče, svitle sanje — —"

"O življu," je končal moj stavek kakor s pregovorom.

"In še o več — —"

"Živežu. O večji slasti in večji sreči, da ji zadoste." Glas mu je zvenel hrešče. Nobene lahkote ni bilo v njem. "Kajti, poglej, oni sanjajo o srečni vožnji, ki jim prinese več denarja, o tem, da postanejo prvi mornar na ladiji, da najdejo srečo — skratka, da pridejo v boljši položaj, da bodo izkoriščali svoje bližnje, da bodo imeli dovolj živeža in koga drugega, ki jim bo opravljal umazano delo. Ti in jaz sva prav taka kot oni. Razlike ni nobene, kvečjemu ta, da sva midva jedla boljše in več. Sedaj jih jaz žrem in ti tudi. Ampak v preteklosti si ti jedel več kot jaz. Spal si v mehkih posteljah, nosil fino obleko in jedel dobre jedi. Kdo pa je naredil tiste postelje? In tisto obleko? In tiste jedi? Ti ne. Ti nisi še nikdar ničesar storil v potu svojega obraza. Živiš ob dohodkih, ki jih je tvoj oče pridobil. Ti si liki fregnatna ptica, ki se spusti na sive drontarice ter jim pokrade ribe, ki so jih nalovile. Eden si izmed množice ljudi, ki so si ustvarili tisto, kar nazivljejo vlado, ki so gospodar vseh drugih in vživajo živež, ki ga pridobijo drugi ljudje in ki bi radi požrli same sebe. Oblačiš se v toplo obleko. Oni so naredili obleko, sami pa drhte od mraza v cunjah in prosijo dela tebe, tvojega pravnega ali gospodarskega zastopnika, ki ravna s tvojim denarjem."

(Dalje prihodnjič.)

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCI, vredno $5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto $6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna $2.00, ZAKON BIOGENEZIJE, vredna $1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna $1.50, skupaj vrednost $5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto $6.30.

To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo $7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednosti za $2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto $3.90. Nečlani pošljejo $4.50. Ali pa za $2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani $3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošiljam $.....

Ime .....

Naslov .....

Država..... Čl. društva.....

Znižana cena knjig Književne Matice S.N.P.J.

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in morali bi jih imeti v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENCI—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna $5.00—sedaj $1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna $2.00—sedaj..... 50c

ZAKON BIOGENEZIJE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna $1.50—sedaj 50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških frančiškanov in doživljaji rojaka, vsebuje precej slik, vredna $1.50—sedaj 50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna $1.75—sedaj..... 50c

JIMMIE HIGGINS—zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna $1.00—sedaj..... 50c

"HRBTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo..... 10c

"INFORMATOR"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo..... 10c

Ta znižana cena je veljavna od 1. novembra 1928 pa do 1. aprila 1929.

Odtrgajte ta listek, priložite potrebno svoto v pismo in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo vam pošiljam svoto $..... kot naročilo za sledeče knjige:

.....

.....

.....

.....

Knjige pošljite na naslov:

Ime..... Naslov.....

..... Mesto..... Država.....

Priloženo vam pošljem tudi naročnino za list Prosveta svoto $.....

Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto $4.80, za pol leta $2.40 in ne člani pa $6.00 oziroma $3.00 za naročnino. (To velja izvzemši Chicago, Cicero in inozemske države.)

Naročila za knjige in za naročnino lahko pošljete denar v registriranem pismu, money order, ali poštne znamke na naslov Prosvete.